

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**A gazdasági szaknyelvoktatás helyzete
a közép-kelet-európai országok
felsőoktatási intézményeinek rendszerében
(Magyarország, Szlovákia, Románia
összehasonlító vizsgálata)**

Farkas János

Témavezető: Dr. Czeller Mária

DEBRECENI EGYETEM
Humán Tudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2021

Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

A 21. század elején, az informatikai forradalom korában, amikor a kommunikációs technológia és a különböző tudományterületek dinamikusan fejlődnek, mindannyiunk számára vitathatatlan a szaknyelvek, a szaknyelvoktatás tanulmányozásának szükségessége és aktualitása.

Fontos kiemelni, hogy a szaknyelvoktatás terén végzett kutatások az 1960-as években jelentős lendületet kapva exponenciális mértékben nőnek és számos kontinensen gyökereket vertek az olyan kutatóknak köszönhetően, mint Swales, Selinker, Hutchinson, Waters, Dudley Evans és Widdowson.

A szaknyelvtudás, a szaknyelvi ismeretek iránti társadalmi igény folyamatosan növekszik. Egyre több multinacionális vállalat, intézmény, munkahely igényli az olyan felsőoktatási intézményből kikerülő hallgatókat, akik nemcsak a szakmához tartozó ismereteket sajátították el, hanem emellett ismerik a szakmához tartozó szaknyelvet, jártasak annak használatában, képesek gondolataikat kifejezni az adott szaknyelven, nyelvileg otthonosan mozognak az adott szakterületen, valamint szakmai kérdéseket, gondolatokat le tudnak fordítani anyanyelvükre, illetve gondolataikat idegen nyelven kifejezni.

Többek között ez a felismerés az oka e disszertáció megírásának, amelyben a közép-kelet-európai régió felsőoktatási intézményeiben folyó gazdasági szaknyelvi képzés összehasonlító vizsgálatára került sor.

Manapság sokszor hallható különböző fórumokon, hogy nagyon fontos a nyelvi kompetenciák fejlesztése a foglalkoztathatóság és gazdasági fejlődés érdekében. Mindezen célok elérésében rendkívül nagy szerepet tölt be az állampolgárok (szak)nyelvi felkészítése. Ezért is nagyon fontos, hogy Európában, jelen esetben a közép-kelet-európai térségben összehasonlító szaknyelvoktatási elemzések szülessenek, melyre e disszertáció megírása tesz kísérletet.

Jelen értekezés fő célja három közép-kelet-európai ország (Magyarország, Szlovákia, Románia) felsőoktatási intézményeiben folyó gazdasági szaknyelvi

képzés összehasonlító vizsgálata volt. Továbbá a kutatás célként tűzte ki azt is, hogy a szakirodalmi háttér, valamint a kvantitatív és kvalitatív kutatási adatok elemzésével a gazdasági szaknyelvtanulás közötti hasonlóságokat és különbségeket együttesen és egyidejűleg feltárja, általánosabb mintázatait láthatóvá tegye.

Az **első kérdéskör** azt vizsgálja, hogy mi jellemzi a vizsgált országok gazdasági szaknyelvet tanuló hallgatóinak gazdasági szaknyelvtanulási motivációját, milyen összefüggések állnak fenn a különböző társadalmi háttérváltozók és szaknyelvtanulási motiváció között. A cél e kérdéskörrel kapcsolatban a gazdasági szaknyelvtanulási motiváció többváltozós statisztikai modelljének a felállítása, valamint a modell főkomponenseinek különböző (szociális) háttérváltozók bevonásával történő vizsgálata volt.

A **második kérdéskör** a hallgatók gazdasági szaknyelvtanulással kapcsolatos elégedettségét vizsgálja, melynek célja egy másik modell, a szaknyelvtanulási környezet értékelési modelljének a felállítása, valamint az abban szereplő gazdasági szaknyelvtanulás elégedettségével kapcsolatos mutatók vizsgálata, s a köztük lévő összefüggések feltárása.

A **harmadik kérdéskör** a gazdasági szaknyelvtanulást a didaktika oldaláról közelíti meg, és feltérképezi, hogy milyen tartalmi és nyelvoktatás módszertani feltételekkel valósul meg a gazdasági szaknyelvtanulás a vizsgált hazai és külföldi felsőoktatási intézményekben.

A kvalitatív kutatás részét képező félig strukturált interjú elemzés során a cél a gazdasági szaknyelvet oktató szaknyelvtanulók, szaknyelvtanulók szubjektív tapasztalatainak és a szaknyelvtanuláshoz fűződő élményeinek a megismerése, és azok összevetése a kvantitatív kutatás során kapott vizsgálati eredményekkel.

A disszertáció újszerűsége, hogy három, egymással szorosan összefüggő kérdéskört vizsgál: a szaknyelvtanulási motivációt, a hallgatói elégedettséget és a

szaknyelvoktatás tartalmát veszi górcső alá, s e három terület egyidejű kvantitatív és kvalitatív vizsgálatára kutatások még nem történtek Közép-Kelet-Európában.

A kutatás újdonság értéke, hogy összehasonlító pedagógiai elemzést nyújt, mely ilyen értelemben egyedinek, újszerűnek minősül, mivel ilyen vetületében eddig még nem vizsgálták az adott országok felsőoktatási intézményeiben folyó gazdasági szaknyelvoktatást. Jelen disszertáció megírásával kísérlet történt a Közép-Kelet-Európai régió gazdasági szaknyelvoktatásának nemcsak országokon belüli lokális, hanem nemzeteket átszelő regionális dimenzióban történő összehasonlító vizsgálatára.

A kutatás relevanciája indokolt, mivel nyilvánvaló, hogy különösen érdekes és tanulságos lehet más tagállamok gyakorlatának megismerése és a hazai helyzettel való összehasonlítása.

A disszertáció első elméleti fejezete a szaknyelvoktatás tudománytörténeti áttekintése, mely kitér az összehasonlító kutatások jellemzőire, szerepére és jelentőségére.

A második elméleti fejezet a szaknyelvoktatást oktatáspolitikai diskurzusban helyezi el, ismertetve a közép-kelet-európai országok nyelvi geostratégiáját.

A harmadik fejezet a szaknyelv, a gazdasági szaknyelv oktatáselméleti vonatkozásait veszi górcső alá. Külön alfejezetben tárgyalja a kutatás fókuszterületének, a gazdasági szaknyelvnek a jellemzőit és aktorait.

A negyedik fejezete a szaknyelvtanulási motivációt mutatja be elméleti keretbe ágyazva, különös tekintettel a szaknyelvtanulási motivációs modellekre.

Az ötödik fejezet a második kérdéskör témáját, a hallgatói elégedettség fogalmi hátterét ismerteti és fókuszál annak a felsőoktatásban, illetve szaknyelvoktatásban betöltött szerepére.

Az utolsó, elméleti fejezet a szaknyelvoktatás didaktikai tényezőit, metodikai perspektíváit, módszereit, valamint a gazdasági szaknyelvi órákon használt IKT eszközök használatát mutatja be.

A hazai és nemzetközi szakirodalom alapján az értekezés hipotézisei:

H1 Hipotézis: Egyértelműen lehatárolható főkomponensek jellemzik a vizsgált országokban gazdasági szaknyelvet tanuló hallgatóinak nyelvtanulási motivációját.

A különböző szociodemográfiai háttérrel rendelkező hallgatók szaknyelvtanulási motivációi országonként eltérnek (1a). A vizsgálatba bevont, egyéb, a szaknyelvtanulási folyamatot befolyásolható és karrierrel kapcsolatos változók országonként eltérő szignifikáns eredményeket mutatnak a szaknyelvtanulási motiváció vetületében (1b).

H2 hipotézis: A szaknyelvoktatási környezet értékelési modellünkben szereplő végrehajtási, technikai és tanulási környezeti tényezők mindhárom országban hasonló képet mutatnak.

A hallgatók a végrehajtási környezet értékelési mutatóival elégedettek (2a). A hallgatók a gazdasági szaknyelvi képzés technikai környezet feltételeivel nagyon elégedettek (2b). A gazdasági szaknyelvi kurzusok tanulási környezet értékelési mutatói mindhárom országban megfelelnek a hallgatók elvárásainak (2c).

H3 hipotézis: A vizsgált hazai és külföldi felsőoktatási intézményekben a gazdasági szaknyelvi képzés egyértelműen lehatárolható tartalmi és módszertani feltételekkel valósul meg.

A hallgatók a különböző idegennyelvi készségekre helyezett hangsúly nagyságát azonos mértékben ítélik meg (3a). A gazdasági szaknyelvi órákra elkészítendő feladatok és a kurzusokon végzett tevékenységek fontosságának megítélésében nincs különbség az országok között (3b). A gazdasági szaknyelvi órákon főleg online tananyagokat, felületeket használnak, és nagyon elterjedt a modern IKT eszközök használata (3c). A gazdasági szaknyelvet tanulók

véleménye szerint egy B2 középfokú nyelvvizsgának megfelelő nyelvtudás elegendő ahhoz, hogy különböző nyelvtudással összefüggő tevékenységeket tudjanak majd végezni a munkaerőpiacon (3d).

Az alkalmazott módszerek bemutatása

Az elemzés fókuszában a Magyarországon, Szlovákiában és Romániában gazdasági szaknyelvet tanuló hallgatók, valamint a szaknyelvoktatás területén több évtizedes munkával és tapasztalattal rendelkező szaknyelvoktatók, szaknyelv kutatók álltak, akiknek a szaknyelvoktatással kapcsolatos véleménye, tapasztalata került górcső alá.

A kutatás a kongruenciát szem előtt tartva kvantitatív és kvalitatív módszerek alkalmazásával vizsgálja a gazdasági szaknyelvoktatást. A kvantitatív vizsgálat alanyai, a gazdasági szaknyelvet tanuló hallgatók online kérdőíves megkérdezésen keresztül mondhatták el véleményüket a gazdasági szaknyelvoktatásról. Összesen 1041 hallgató töltötte ki a kérdőívet. Országokra vonatkozó lebontását tekintve 449 hallgató Magyarországon, 304 Szlovákiában, 288 pedig Romániában tanul gazdasági/üzleti szaknyelvet. A minta csak részben volt reprezentatív, de viszonylag jól tükrözi a vizsgált sokaságot az adott országokban. A feltáró kvantitatív vizsgálat során a hipotézisek bizonyítása leíró és többváltozós statisztikai elemzésekkel történt.

A kvalitatív kutatásban a mérőeszköz a félig strukturált online interjú volt, amelynek során a szaknyelvoktatás, szaknyelv kutatás területén négy, jól ismert szaknyelvoktató mondhatta el véleményét a szaknyelvtanulási motivációval, az elégedettséggel, a szaknyelvoktatás tartalmával, jelenlegi és jövőbeli helyzetével kapcsolatban. Az interjúalanyok kiválasztásánál nagy szerepet játszott az interjúalanyok szaknyelvoktatás és -kutatás területén elért kimagasló tudományos tevékenysége és elismertsége, valamint az, hogy a dizertációban vizsgált három ország (Magyarország, Szlovákia, Románia) szaknyelvoktatói és kutatói képviselve legyenek. Az interjúk félig strukturált beszélgetés formájában történtek 9 nyitott interjúkérdés alapján. A kérdések előre meghatározott sorrendet követtek. A válaszok rögzítése az online megkérdezés során hangfelvételt rögzítő programmal történt.

Az interjúk elemzése során kiemelésre került egy-egy jellemző, a kvantitatív kutatási eredményeket alátámasztó megállapítás, a kvalitatív kutatásokban gyakran használt „in vivo” kódolás segítségével, az eredmények egyértelműbb szemléltetése céljából.

Az eredmények tézisszerű felsorolása

Az értekezés egyik meghatározó eredménye, hogy az alkalmazott kutatási módszerek felhasználásával megismertük a vizsgált országok gazdasági szaknyelvoktatását, és feltártuk egyedi jellegzetességeit.

Fontos eredmény, hogy létrejött a gazdasági szaknyelvtanulási motiváció többváltozós statisztikai modellje, valamint a modell főkomponenseinek, különböző (szociális) háttérváltozók bevonásával történő vizsgálatával számos, a vizsgált országok közötti szignifikáns különbség feltárása.

A disszertáció új eredménye a gazdasági szaknyelvoktatási környezet értékelési modelljének a felállítása és az abban szereplő gazdasági szaknyelvoktatás elégedettségével kapcsolatos mutatók közötti összefüggések feltárása.

Az értekezés további új eredménye a vizsgált országok gazdasági szaknyelvoktatásnak részletes tartalmi és módszertani vizsgálata során megállapított szignifikáns összefüggések feltérképezése.

Az első hipotézis azt feltételezi, hogy *egyértelműen lehatárolható főkomponensek jellemzik a vizsgált országokban gazdasági szaknyelvet tanuló hallgatóinak szaknyelvtanulási motivációját*. Ez a hipotézis elvetésre került, ugyanis létrejött mindhárom vizsgált ország szaknyelvtanulással kapcsolatos főkomponenseinek felállítása, melyek alkalmasak voltak háttérváltozók bevonásával történő összefüggések feltárására. A létrehozott szaknyelvtanulási főkomponensek mindhárom országban a „szakmai jövő”, a „külföld”, a „teljesítmény” és a „külső” szaknyelvtanulási motiváció főkomponensei voltak. Az összehasonlító elemzésekben ez az egyik hasonlóság az országok között.

A különböző szociodemográfiai háttérrel rendelkező hallgatók szaknyelvtanulási motivációi országonként eltérnek (1a) részhipotézis igaznak bizonyult, ugyanis a magyarországi, szlovákiai és romániai adatok más és más

főkomponenseknél mutattak ki szignifikáns különbségeket a szociodemográfiai változókkal összefüggésben.

A vizsgálatba bevont egyéb, a szaknyelvtanulási folyamatot befolyásolható változók országonként eltérő szignifikáns eredményeket mutattak a szaknyelvtanulási motiváció vetületében (1b) részhipotézis is beigazolódott, ugyanis a vizsgálati eredmények között található olyanok, amelyek csak az egyik országra, illetve csak kettő vagy mindhárom ország főkomponenseire jellemző szignifikáns eredményekhez vezettek.

A szaknyelvtanulási motiváció leíró statisztikai elemzése során az „Azért tanulok szaknyelvet, mert az ilyen jellegű tudás jól jöhet majd a jövőben.” állítás kapta a legmagasabb átlagot mindhárom ország esetében, melyből az a következtetés vonható le, hogy a hallgatók nagyon fontosnak tartják a szaknyelvtanulást, látják a jövőbeli hasznát, tehát fontos szerepe és helye van a szaknyelvtanulásnak a felsőfokú tanulmányaikban. Itt megjelenik a disszertáció elméleti fejezetében „második nyelvi motivációs én-rendszer”-ként tárgyalt szemlélet, ahol ez esetben az ideális nyelvi én azokat az elképzeléseket és vágyakat öleli fel, amelyeket az idegennyelvet tanuló feltétlen szeretne elérni a jövőben. Az egyik ilyen vágy annak felismerése, hogy a szaknyelvtudásra szüksége lehet majd a hallgatóknak a jövőben, és ez igen erős szaknyelvtanulási motivációt jelent számukra.

A főkomponensek szociodemográfiai változók bevonásával történő összefüggéseinek feltárása során a nemek esetében csak a magyarországi adatoknál a „szakmai jövő” és a „külső” motiváció főkomponensek különböztek szignifikánsan egymástól.

Bizonyításra került, hogy ha a szülők beszélnek idegen nyelveket, az jelentős hatással van a hallgatók szaknyelvtanulási motivációjára mindhárom országban, s a többváltozós statisztikai elemzések szignifikáns különbségeket tártak fel mindkét szülő esetében. A magyarországi hallgatók szüleinek idegennyelv-tudása esetében a „külföld” és a „külső” motiváció

főkomponenseknél, a szlovákiai hallgatók szüleinek nyelvismeretét tekintve csak a „külföld”, a romániai hallgatók szülei esetében pedig a „szakmai jövő” és „teljesítmény” motiváció főkomponenseknél volt szignifikáns különbség.

A hallgatók szaknyelvtanulási motivációját befolyásoló tényező, hogy valaki tanult-e külföldön vagy nem, csak a szlovákiai hallgatók esetében eredményezett jelentős eltérést a „külföld” motiváció főkomponensnél.

Feltárára került az is, hogy milyen hatással van a hallgatók szaknyelvtanulási motivációjára az, hogy dolgoznak-e tanulmányaik mellett, de csak a romániai hallgatók „külföld” és a „szakmai jövő” főkomponenseinél lehetett kimutatni szignifikáns eltérést.

Az a kérdés, amely arra kérdezett rá, hogy amennyiben a hallgatók dolgoznak tanulmányaik mellett, használják-e nyelvtudásukat, a szlovákiai „szakmai jövő” és „külföld”, a romániai „szakmai jövő” és „teljesítmény” szaknyelvtanulási motiváció főkomponensek összefüggésében tárt fel szignifikáns eltéréseket.

A családban gazdasági végzettséggel rendelkező személy főkomponensekre mért hatását vizsgálva csak a romániai szakmai „jövő” főkomponensek esetében volt jelentős eltérés.

A család anyagi hátterére rákérdező kérdés a magyarországi és romániai „szakmai jövő”, valamint a romániai „teljesítmény” motiváció főkomponenseknél mutatott szignifikáns eltérést.

A vizsgálat kiterjedt arra is, hogy befolyásolja-e szignifikánsan a szaknyelvtanulási motivációt az, hogy jár-e a hallgató különórákra. A szlovákiai hallgatók esetében „a külföld”, a romániai hallgatóknál pedig a „külföld”, a „külső”, és a „teljesítmény” szaknyelvtanulási motiváció főkomponenseknél lehetett szignifikáns eltérést megállapítani.

Az a kérdés, amely arra kérdezett rá, hogy a szaknyelvtanulással jobb pozíció és magasabb fizetés érhető-e el, mindhárom ország esetében szignifikáns különbségeket mutatott a motiváció főkomponensek vetületében. A

magyarországi adatoknál a „szakmai jövő” és a „teljesítmény”, a szlovákiai adatoknál a „szakmai jövő” és „külföld”, a romániai adatoknál pedig a „külföld” és „külső” motiváció főkomponensekkel összefüggésben volt kimutatható szignifikáns eltérés.

A településtípusnál mindhárom országnál szignifikáns különbségeket lehetett megállapítani a „külföld” motiváció főkomponensét tekintve.

Az édesanyák iskolai végzettsége esetében a magyarországi „külföld”, a szlovákiai és romániai „szakmai jövő”, a szlovákiai „teljesítmény” és a romániai „külső” motiváció főkomponenseknél volt szignifikáns különbség. Az édesapák iskolai végzettségénél a magyarországi és romániai „külső”, a szlovákiai és romániai „szakmai jövő”, valamint a romániai „teljesítmény” motivációs főkomponenseknél volt jelentős eltérés.

Az a kérdés, hogy a munkaadók többnyire a nyelvvizsga bizonyítványt, a valódi nyelvtudást vagy mindkettőt nézik, a magyarországi és szlovákiai „szakmai jövő”, valamint a magyarországi „teljesítmény” főkomponenseknél eredményezett szignifikáns különbségeket.

Összesen hat, ugyanazon kérdésnél volt szignifikáns különbség a szaknyelvtanulási motiváció főkomponensek és a vizsgálatba bevont háttérváltozók vetületében. A főkomponensek szintjén a szomszédos országok inkább hasonlítanak, mint különböznek egymástól a szaknyelvtanulási motivációt tekintve. A vizsgálatba bevont háttérváltozók és szaknyelvtanulási motiváció főkomponensek közötti szignifikáns összefüggés irányát és számát figyelembe véve az egymáshoz leginkább hasonlító ország: Magyarország és Szlovákia.

Az értekezés tartalmazza a gazdasági szaknyelvet tanulók szaknyelvoktatással kapcsolatos elégedettségének vizsgálatát is. A végrehajtási környezet szaknyelvoktatók felkészültségével, munkájával kapcsolatos elégedettségi mutatói azt igazolják, hogy a romániai szaknyelvoktatók felkészültsége, munkája a hallgatók megítélése alapján szignifikánsan jobb, mint a magyarországi és szlovákiai szaknyelvoktatóké.

A hallgatók a saját nyelvi készségeik fejlődésével inkább elégedettek, mint nem, mivel a Likert skála értékei mindhárom ország átlaga esetében meghaladták az osztályközeget. A szlovákiai hallgatók saját nyelvi készségük fejlődésével való elégedettségével kapcsolatban kiderült, hogy a magyarországi és romániai hallgatók elégedettebbek a szlovákiai hallgatókkal szemben.

A fentiek alapján a hallgatók *a végrehajtási környezet értékelési mutatóival elégedettek (2a)* részhipotézisünket elfogadtuk.

A hallgatók a gazdasági szaknyelvi képzés technikai környezet feltételivel nagyon elégedettek (2b) részhipotézisünket el kellett vetnünk, ugyanis a technikai környezetet vizsgáló változóink átlagai inkább a Likert skála osztályközepe felé közelítettek, és ez nem tükröz nagy elégedettséget.

A technikai környezet mindhárom értékelési mutatója (elégedettség a tanteremmel, elégedettség a technikai felszereltséggel, elégedettség az internettel) azt tükrözi, hogy a szaknyelvoktatás technikai feltételeivel a szlovákiai hallgatókhoz képest a magyarországi és romániai hallgatók szignifikánsan elégedettebbek.

A gazdasági szaknyelvi kurzusok tanulási környezet értékelési mutatói mindhárom országban megfelelnek a hallgatók elvárásainak (2c) részhipotézist el kellett vetni, mivel a szlovákiai hallgatók véleménye alapján a szaknyelvi órák száma nem megfelelő. Ezt a megállapítást a kvalitatív kutatás interjúelemzése is alátámasztják, ugyanis a megkérdezett szlovákiai és romániai szaknyelvoktatók egyértelműen a szaknyelvi órák számának növelése mellett foglaltak állást.

A tananyagot tekintve legelégedettebbek a romániai hallgatók, az óraszám mennyiségét a legmegfelelőbbnek a magyarországi hallgatók tartják, a kurzus teljesítésének nehézségével való elégedettség pedig egyforma mindhárom országban.

A három ország szaknyelvoktatási környezet elégedettségi mutatóival végzett statisztikai elemzéseiből kiderült, hogy Magyarország és Románia hallgatóinak a gazdasági szaknyelvoktatással kapcsolatos elégedettsége

nagymértékben hasonlít egymáshoz, a szlovákiai hallgatói elégedettség pedig számos esetben eltér a magyarországi és romániai elégedettségtől. Következésképpen, a fenti megállapítások alapján a második hipotézisünk elvetése jogos, ugyanis a feltárt szignifikáns különbségek, a gazdasági szaknyelvoktatási környezet értékelési modellben szereplő végrehajtási, technikai és tanulási környezeti tényezők országonként eltérnek.

A kutatás harmadik hipotézisét, mely azt feltételezte, *hogy a vizsgált hazai és külföldi felsőoktatási intézményekben a gazdasági szaknyelvi képzés egyértelműen lehatárolható tartalmi és módszertani feltételekkel valósul meg*, el kellett utasítani, mivel e hipotézis mind a négy részhipotézise elvetésre került. Az országok páronkénti összehasonlítása során 11 esetben volt szignifikáns különbségek az országok között, amely szintén azt bizonyítja, hogy a gazdasági szaknyelvi képzésre nem igaz, hogy egyértelműen behatárolható tartalmi és módszertani feltételekkel valósul meg.

A különböző készségekkel kapcsolatban megállapítható, hogy a beszédképesség és a hallásértés azok a készségek, amelyekre a gazdasági szaknyelvet tanító tanároknak nagyobb hangsúlyt kellene fektetni, ellenben az írásképességre, olvasásképességre, fordításképességre a hallgatók többsége szerint nem kellene nagyobb hangsúlyt fektetni. Az első részhipotézist, amely szerint *a hallgatók a különböző idegennyelvi készségekre helyezett hangsúly nagyságát azonos mértékben ítélik meg (3a)* el kellett vetni, ugyanis a korrigált maradék értékkel számítva, az országok szignifikánsan különböznek egymástól a különböző készségek megítélését tekintve. Következésképpen, a készségekre helyezett hangsúly megítélése szempontjából leginkább Románia különbözik a másik két országtól.

A második részhipotézis, amely azt feltételezte, hogy *a gazdasági szaknyelvi órákon végzett feladatok fontosságának megítélésében és az órákra készítendő feladatokban nincs különbség az országok között (3b)* nem igazolódott be. A hét tevékenység közül a legfontosabbnak a hallgatók – az összes országot

tekintve – a szóbeli közlések meghallgatását és megértését tekintették, melyet fontossági sorrendben a szakmabeliekkel folytatott beszélgetés követett.

A szakmai anyagok olvasását a romániai hallgatók tartották a legfontosabbnak, és szignifikáns különbséget állapítottunk meg Románia és Szlovákia, valamint Románia és Magyarország között.

A szóbeli közlések meghallgatását és megértését mindhárom országban nagyon fontosnak ítélték meg a hallgatók, melyet szintén a romániai hallgatók tartották a legfontosabbnak, és jelentős eltérés volt mérhető Románia és Szlovákia, valamint Románia és Magyarország között.

A szakmabeliekkel folytatott beszélgetést a szlovákiai hallgatók ítélték meg a legfontosabbnak, és e tekintetben Szlovákia és Magyarország, valamint Románia és Magyarország szignifikánsan különböztek egymástól.

A megbeszéléseken való részvétel jelentőségét mindhárom országban úgy látják a hallgatók, hogy az meglehetősen lényeges. Jelentős eltérést volt Románia és Szlovákia, valamint Románia és Magyarország között.

A prezentációk tartását a romániai hallgatók tartották a legfontosabbnak, és szignifikáns különbség volt mérhető Románia és Magyarország, valamint Románia és Szlovákia között.

A levelezés bonyolításának fontosságát mindhárom országban úgy látják a hallgatók, hogy az meglehetősen fontos, és jelentős eltérés a magyarországi és szlovákiai hallgatók megítélésében volt.

A szakmai jellegű írott dokumentumok létrehozásának a gyakorlatát szintén meglehetősen hasznosnak tartották mind a három országban, és szignifikáns különbség volt Románia és Szlovákia, valamint Magyarország és Szlovákia között.

Az elvégzett post hoc országok páronkénti összehasonlításának vizsgálata bebizonyította, hogy szignifikáns különbség van az országok között, s mind a hét vizsgált változó (tevékenység) esetében különbség állapítható meg azzal kapcsolatban, ahogy a hallgatók különböző feladatok megítélésének a fontosságát

látják. A három országot tekintve a legtöbb, konkrétan öt szignifikáns különbség volt Románia és Szlovákia (szakmai anyagok olvasása, szóbeli közlések hallgatása és megértése, megbeszéléseken való részvétel, prezentációk tartása, szakmai jellegű írott dokumentumok létrehozása) között. Szintén öt különbség volt mérhető Románia és Magyarország (szakmai anyagok olvasása, szóbeli közlések hallgatása és megértése, szakmabeliekkel folytatott beszélgetés, megbeszéléseken való részvétel, prezentációk tartása) között. A Magyarország és Szlovákia között mért szignifikáns különbségek száma csak három (szakmabeliekkel folytatott beszélgetés, üzleti levelezés, szakmai jellegű írott dokumentumok létrehozása). Végző következtetésként megállapítható, hogy a gazdasági szaknyelvi órákon végzett tevékenységek fontosságának megítélését tekintve, leginkább Magyarország és Szlovákia hasonlítanak egymáshoz, a leginkább pedig Románia különbözik a másik két országtól a hallgatók véleménye alapján a gazdasági szaknyelvi órákon végzett tevékenységek fontosságának megítélésében.

A gazdasági szaknyelvi órákra készítendő feladatokat tekintve számos szignifikáns különbséget lehetett feltárni a vizsgált három ország között.

A magyarországi adatoknál szignifikáns eltérést a másik két országhoz képest nem lehetett megállapítani, azonban a szlovákiai (blogok, podcastok) és a romániai (projektek, wikik) adatoknál két-két esetben volt szignifikáns különbség. A leggyakrabban készített határidős beadandók esetében nem volt szignifikáns különbség az országok között.

A harmadik részhipotézis vizsgálata során megállapítható, hogy a hallgatók leginkább szaknyelvkönyvekből tanulnak a tanórákon, és az üzleti életben használt reáliák használata nagyon csekély. Mindhárom országban a projektor használat állt az első helyen. A legkevésbé használt információs kommunikációs technológiai eszköz a tanulói szavazórendszer volt.

A fentiek alapján a harmadik részhipotézis, *„A vizsgált országokban a gazdasági szaknyelvet tanuló hallgatók a szaknyelvi órákon főleg online*

tananyagokat, felületeket használnak és nagyon elterjedt a modern IKT eszközök használata”(3c) elvetésre került, mert ez az állítás egyáltalán nem igaz. Mind a tananyagokat, mind az IKT eszközöket tekintve, a legtöbb szignifikáns eltérés Románia és a másik két ország (Magyarország, Szlovákia) között volt mérhető, tehát végkövetkeztetésként elmondható, hogy a tananyag és az IKT eszközök használata esetében a romániai hallgatók megítélése különbözik leginkább a magyarországi és a szlovákiai hallgatókétól. A leggyakrabban készített határidős beadandók esetében nem volt szignifikáns különbség az országok között.

Következő vizsgálatból kiderült, hogy a B2 középfokú, illetve a B1 alacsony szintű nyelvtudás már nem elegendő ahhoz, hogy az üzleti életben, a szakterület oktatásában alapvető kommunikációs tevékenységeket lehessen végezni, és ezt a hallgatók nagyon jól látják.

Az összes ország százalékos arányát tekintve a hallgatói vélemények alapján a legmagasabb szintű (C2 - anyanyelvi szintű) nyelvtudás szükséges a szakterület oktatásához, valamint C1 - felsőfokú nyelvi tudás lenne az elvárás a szakmai anyagok olvasásához, a szóbeli közlések meghallgatásához, az ügyfelekkel történő beszélgetéshez, a szakmabeliekkel történő beszélgetéshez, a megbeszéléseken való részvételhez és a prezentációk tartásához.

A szakmai anyagok olvasása esetében az országok páronkénti összehasonlítása során szignifikáns különbség volt Szlovákia és Magyarország, valamint Románia és Magyarország rangátlaga között.

A szóbeli közlések meghallgatása és megértése esetében jelentős az eltérés Románia és Szlovákia, valamint Románia és Magyarország rangátlaga között.

Az ügyfelekkel történő beszélgetést tekintve, szintén az országok páronkénti összehasonlítása során erős szignifikáns különbség volt megállapítható Románia és Szlovákia, valamint Magyarország és Szlovákia rangátlaga között.

A szakmabeliekkel történő beszélgetés esetében erősen szignifikáns eltérés volt Románia és Szlovákia, valamint Magyarország és Szlovákia rangátlagai között.

A megbeszéléseken való részvételhez szükséges és elvárt nyelvtudás szintjének vizsgálata során jelentős eltérést volt megfigyelhető Románia és Szlovákia, és Románia és Magyarország rangátlagai között.

A prezentációk tartására vonatkozó vizsgálati eredményeinknél az országok páronkénti összehasonlítása során erős szignifikáns eltérés volt megállapítható Románia és Szlovákia, valamint Románia és Magyarország rangátlaga között.

A szakterület oktatásához szükséges nyelvtudás szintje vizsgálatokor szignifikáns különbséget az országok rangátlagai között nem lehetett kimutatni.

A negyedik részhipotézis, *a gazdasági szaknyelvet tanulók véleménye szerint egy B2 középfokú nyelvvizsgának megfelelő nyelvtudás elegendő ahhoz, hogy különböző nyelvtudással összefüggő tevékenységeket tudjanak majd végezni a munkaerőpiacon (3d)* elvetésre került, ugyanis a vizsgálatból egyértelműen kiderül, hogy a hallgatók a C1 KER nyelvi szintet tartják a megfelelő szintnek a munkaerőpiacon végzendő tevékenységek ellátására, nem pedig a B2 szintet. Az országok páronkénti összehasonlító vizsgálata során négy esetben volt mérhető szignifikáns különbség a romániai és magyarországi, valamint a romániai és szlovákiai rangátlagok között, három esetben pedig a szlovákiai és magyarországi rangátlagok között. Következésképpen, a nyelvtudással összefüggő tevékenységekhez szükséges nyelvvizsga szint megítélésében a szlovákiai és a magyarországi hallgatók hasonlítanak egymáshoz, a romániai hallgatók megítélése pedig eltér a másik két országtól.

A kvalitatív és kvantitatív adatok összehasonlításakor számos párhuzam figyelhető meg a szaknyelvtanárok véleménye között, illetve a szaknyelvvoktatók és hallgatói kutatási eredmények között, tehát az összehasonlítás

diskurzusközösségen belüli (szaknyelvoktatók) és diskurzusközösségek közötti (szaknyelvoktatók – hallgatók) hasonlóságokra és különbségekre fókuszált.

A szaknyelvoktatókkal végzett interjúkból kiderült, hogy gazdasági szaknyelvi ismeretekre a hallgatók munkaerőpiacon való helytállásához nagyon nagy szükség van, és ezek a megállapítások kvantitatív kutatási eredményekkel lettek alátámasztva, ugyanis kiderült, hogy a legtöbb hallgató tisztában van a szaknyelv jelentőségével, és mindez a vizsgált szaknyelvtanulási motivációban szakmai jövőképként jelenik meg. Nem kétséges, hogy a hallgatók látják a szaknyelvtanulásba fektetett munka majdani munkahelyi környezetben megjelenő eredményét. A szaknyelvtanárok interjúelemzése során felállított fontos kód a „globális, multinacionális emberi tevékenységek”, amely a hallgatók szaknyelvtanulási motivációját vizsgáló eredményekben mindhárom ország „külföld” motivációs főkomponensénél is megjelenik. Ismeretes, hogy századunk gazdasági szaknyelvet tanuló hallgatói mobilisak, nem ragaszkodnak szigorúan a szűk lokális munkahelyekhez, tehát számukra nem jelent gondot egy esetleges külföldi multinacionális vállalatnál való elhelyezkedés. A szaknyelvoktatók az interjúkban kihangsúlyozták a magas szintű nyelvtudást, mely a hallgatók kérdőíves vizsgálati eredményei alapján a Közös Európai Referenciakeret C1, illetve C2 munkavégzéshez szükséges nyelvi szint elérésében tükröződik.

A kvantitatív és kvalitatív kutatás további közös kutatási eredménye a szaknyelvoktatással való hallgatói és szaknyelvoktatói elégedettség, azonban a szaknyelvi kurzusok heti óraszámának a növelése, valamint a szaknyelvoktatás minden ciklusra történő kiterjesztése fontos lépés lenne a gazdasági szaknyelvoktatás minőségének javítása érdekében. További javaslatként hangzott el az egyetemek és a vállalatok közötti szorosabb együttműködés a hallgatók nyelvi, szaknyelvi kompetenciáinak fejlesztése érdekében.

A jövőben a célok között szerepel a kutatásban vizsgált országok körének további bővítése, mellyel még átfogóbb és reprezentatívabb lenne a kép a közép-kelet-európai országok gazdasági szaknyelvoktatásának helyzetéről.

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

**DEBRECENI
EGYETEM**

**DEBRECENI EGYETEM
EGYETEMI ÉS NEMZETI KÖNYVTÁR**

H-4002 Debrecen, Egyetem tér 1, Pf.: 400
Tel.: 52/410-443, e-mail: publikaciok@lib.unideb.hu

Nyilvántartási szám: DEENK/77/2021.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Farkas János
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10058220

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Idegen nyelvű, külföldi könyvrészletek (1)

1. **Farkas, J.:** The Impact of the Common European Framework of Reference on Hungarian Higher Education Language Teaching.
In: Forlang : Cudzie jazyky v akademickom prostredí. Szerk.: Eva Kascáková, Henrieta Kozariková, Technická Univerzita v Košiciach Katedra jazykov, Kassa, 169-177, 2019, (ISSN 1338-5496) ISBN: 9788055333984

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

2. Nagyné Bodnár, K., **Farkas, J.**, Domonyi, R.: Módszertani adalékok a gazdasági szaknyelvi vizsgákon elvárt hallás utáni szövegértési készség fejlesztéséhez a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Karán.
Porta Lingua. 15, 327-338, 2016. ISSN: 1785-2420.

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

3. **Farkas, J.:** Teaching multiculturalism for tourism students and developing their intercultural competence at the University of Debrecen.
Nyelvvilág. 19, 56-61, 2017. ISSN: 1786-0636.

Magyar nyelvű konferencia közlemények (1)

4. **Farkas, J.:** Egyetemi hallgatók felkészítése a multikulturális munkakörnyezet elvárásaira.
In: "A vidék él és élni akar" : II. Gazdálkodás és menedzsment tudományos konferencia .
Szerk.: Ferencz Árpád, Kecskeméti Főiskola Kertészeti Főiskolai Kar, Kecskemét, 779-783
2015. ISBN: 9786155192340

Idegen nyelvű konferencia közlemények (1)

5. **Farkas, J.:** Teaching ESP for Management Students at the University of Debrecen, Hungary.
In: Teaching English for Specific Purposes at Universities. Ed.: Jana Jašková, Milan Smutný,
Dagmar Štátná, Brno University of Technology, Brno, 53-62, 2018. ISBN: 9788021457416

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (3)

6. **Farkas, J.:** Motiváció a hazai gazdasági szaknyelvoktatásban.
In: Prevenció, intervenció és kompenzáció: korszerű neveléstudományi módszerekkel a korai iskolaelhagyás ellen, Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete, Budapest, 82, 2019.
ISBN: 9786155657078
7. **Farkas, J.:** A közös európai referenciakeret szaknyelvoktatást befolyásoló tényezői.
In: Kutatási sokszínűség, oktatási gyakorlat és együttműködések: absztrakt kötet : XVIII. Országos Neveléstudományi Konferencia. Szerk.: Fehérvári Anikó, Széll Krisztián, Misléy Helga, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, Budapest, 479, 2018. ISBN: 9789634890515
8. **Farkas, J.:** Szaknyelvoktatási helyzetkép a Debreceni Egyetemen 2017.
In: XVII. Országos Neveléstudományi Konferencia: Program és absztrakt kötet. Szerk.: Kerülő Judit, Jenei Teréz, Gyarmati Imre, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság; Nyíregyházi Egyetem, Nyíregyháza, 241, 2017. ISBN: 9789635088638

Idegen nyelvű absztrakt kiadványok (2)

9. **Farkas, J.:** Students and Multicultural Labour Market Expectations.
In: Innováció, kutatás, pedagógusok. HuCER 2017: Absztrakt kötet, Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete, Budapest, 59, 2017. ISBN: 9786155657023
10. **Farkas, J.:** The Challenges of LSP Teaching at Debrecen University.
In: Cudzie jazyky v premenách času VII: recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie = Foreign languages in changing times / red. Radoslav Štefančík, Roman Kapil, Vydavateľstvo Ekonóm, Bratislava, 204-206, 2017. ISBN: 9788022543880

További közlemények

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

11. **Farkas, J.:** Gazdasági szaknyelvet tanuló hallgatók szaknyelvtanulási motivációjának statisztikai vizsgálata.
Porta Lingua. 2020, 331-349, 2020. ISSN: 1785-2420.
DOI: <http://dx.doi.org/10.48040/PL.2020.27>

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

12. Pusztai, G., Pally, K., Joó, O., Cséke, K., **Farkas, J.:** Two Gap-filling Books on Non-immigrant Minorities.
Hung. Educ. Res. J. 8 (1), 109-115, 2018. ISSN: 2062-9605.
DOI: <http://dx.doi.org/10.14413/HERJ8/1/10>

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (2)

13. **Farkas, J.:** A gazdasági szaknyelvoktatás tartalmi vetülete (összehasonlító elemzés).

In: Család a nevelés és az oktatás fókuszában: Absztraktkötet: XX. Országos Neveléstudományi Konferencia, Debrecen, 2020. november 5-7.. Szerk.: Engler Ágnes, Rébay Magdolna, Tóth Dorina Anna, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság : Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet : Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért, Debrecen, 23, 2020. ISBN: 9789634902584

14. **Farkas, J.:** A szaknyelvoktatás hallgatói elégedettségének vizsgálata néhány középkelet-európai ország felsőoktatási intézményében.

In: Tanulás és innováció a digitális korban : Absztraktkötet. Szerk.: Kozma Tamás, Juhász Erika, Tóth Péter, Magyar Nevelés- és Oktatóskutatók Egyesülete, Budapest, 169, 2020. ISBN: 9786155657085

A DEENK a Jelölt által az IDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2021.03.02.

